

Бічэль-Загнетава Данута. АРЫГІНАЛЬНЫ ТАЛЕНТ

Прадмова да выдання

Бічэль-Загнетава, Д. Арыгінальны талент / Д. Бічэль-Загнетава // Карпюк А. Выбраныя творы : у 2-х т. / А. Карпюк. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1980. – Т. 1. – С. 5–8.

Пра аўтара гэтага двухтомніка можна сказаць, што ён не фантазіруе. Усё, што ён напісаў і піша,— праўдзіва. Жыццё Аляксея Карпюка, яго пакалення, герояў яго твораў было такое, што ўражанняў, дэталей і сюжэтаў хапіла б не на адзін талент. Вядома, былі ў бурны наш век натуры, якія здолелі ўхіліцца ад небжпекі, пражыць ціха ды спакойна. Але не Аляксей Карпюк. Яго цягнула, дзе наймацнейшыя выпрабаванні, у яго хапала спрыту, розуму, інтуіцыі, шанцавання, каб выбрацца жывым з небжпекі.

Карпюк уцёк з канцлагера смерці Штутгоф, пражыўшы там сем месяцаў. Змог уцячы. Пайшоў у партызанскі атрад, каб ваяваць. Аповесць «Пушчанская адысся», якую аўтар для двухтомніка грунтоўпа дапрацаваў, узбагаціўшы новымі дэталямі, сюжэтнымі лініямі, якраз і створана па партызанскім вопыце аўтара. Асаблівасць падобнай прозы, суровай і простае, вельмі блізкай да дакументальнай, вельмі народнай па філасофіі, адметнасць яе ў тым, што гэта проза перанасычана неверагоднымі і ўсё ж праўдзівымі здарэннямі з жыцця аднаго чалавека і яго блізкіх.

Аляксей Карпюк, шчыра раскажаўшы пра баявыя дзеянні Алёшы Кучынскага, не ўтойваў няўдач, пралікаў, памылак.

«Мы стараліся ваяваць не толькі з-за помсты. У лес пайшлі з рамантычнага патрыятызму. Стараліся ваяваць прыгожа. Ніхто нас гэтаму не вучыў. Былі падта маладыя. Хацелася зрабіць многа. Не шкадавалі сябе...»

Уцёкшы са Штутгофа, Аляксей Качынскі апынуўся ў партызанскай брыгадзе. Да баявых дзеянняў хлопца спачатку не пускалі, пасылалі па сена на вёску, а яму хацелася якраз не гатага. Потым яго прызначылі камандзірам атрада імя Кастуся Каліноўскага. Гэты атрад з некалькіх чалавек паступова пераўтварыўся ў грозную сілу. Партызану, які змагаўся ў сваіх мжцінах, данамагалі кожны куст і лагчынка, але свае дзеянні ён павінен быў сувымяраць з родным кутком. Партызан мусіў думаць пра лёс блізкіх людзей, якім вораг помсціў за дзеянні партызанаў. А былі гэта безабаронныя людзі — старыя і хворыя, дзеці і бабулі, хто не мог ісці ў лес. Пра гэта трэба было памятаць. Партызаны былі сумленнем народа, найвышэйшай інстанцыяй, вымушаны былі выносіць прысуд здраднікам і тым, хто спрабаваў у адказны для чалавецтва момант адсядзецца ў склепе ці ў кустах. Паступова вырастала ўсенародная вайна

ў Беларусі. Сямей-ныя традыцыі, любоў героя да бацькоў і брата, які заставаўся ў Штут-гофе, боль за яго лёс вельмі тонка раскрыты аўтарам «Пушчанскай адысеі».

Аляксей Карпюк — летапісец Гродзеншчыны, гісторыю якой ён ведае не толькі з кніг. У рабоце над раманам «Вершалінскі рай» ён дапытаў мо з тысячу дзядзькоў і цёткаў, дзядоў і бабаў. Раман адметны не толькі атэістычным настроем, добра злепленым вобразам саматуж-нага прарока Аляша Клімовіча. Удаўся Карпюку і вобраз народа, запалоханага рэлігіяй і панствам, войнамі і частымі зменамі ўлад, парода практычнага, разумнага, хітрага, дасціпнага. У творы гэтым народ глядзіць на ўсё праз прызму здаровага сялянскага гумару, таму не баіцца нічога. Наватарства ў тым, што яго персанажы не баяцца смяцца над сваёй дурнотай, цемрашальствам і забабоннасцю. У рамане многа гумару, нават — гратэску.

Вельмі добра ў Карпюка паказана самалюбаванне героя аповесці «Данута» Янкі Барташэвіча, так уласцівае ў раннім юнацтве ўсім хлопцам і дзяўчатам, задаволенасць сабой ад здароўя, дужасці, маладосці, ад збытку нерастрчаных пачуццяў. У Янкі Барташэвіча яшчэ мала ведаў, няма вопыту рэвалюцыйнай барацьбы, але прырода за яго. Ён нарадзіўся высокі і дужы, а гэта не абы-што на пачатак. Паказана нацыянальнае самасцвярджэнне, пошукі юнаком Барташэвічам свайго месца ў бурлівым свеце, які разрываецца ад класавых супярэчнасцей, няроўнасці кантрастаў, галечы і разбэшчанасці, ад супярэчлівасцей вёскі і горада, буржуазнай і народнай маралі. Аتما-фера перадаеннай Вільні, буйнога культурнага вузла, да якога мелі непасрэднае дачыненне тры нацыі, дзе зараджалася сапраўднае братэрства палякаў, літоўцаў і беларусаў і было не цесна тром куль-турам, якія мелі адны рэвалюцыйныя і народныя вытокі.

Каханне, трагічнае ад першага несвядомага праяўлення,— Янкі Барташэвіча і генералавай дачкі Дануты Янкоўскай. Паненка, выха-ваная на вялікадзяржаўнай польскай культуры і раскошы, здолела разглядзець пад вышыванай кашуляй беларускага хлапца багатую высакародную душу, прыродны розум, пшчотнасць, прыкрытую ся-лянскай каструбаватасцю. Пераступіць умоўнасць нялёгка. Карпюку ўдалося паказаць усе тонкасці гэтых душэўных парываў і ваганняў Дануты. Вобраз гэтай паненкі дапаўняе цудоўную галерэю жаночых тыпаў у беларускай прозе недзе паміж Коласавай Ядвісяй і Мележа-вай Ганнай.

Па вобразе Янкі Барташэвіча Карпюк паказаў, які шлях прайшлі заходнебеларускія юнакі «ў зрэбнай кашулі... з сэрцам, скрынкай жывой па палёх Боларусі з палыновай тугой» (М. Танк), з-пад саламяных стрэх да тых разумных і адукаваных, якімі сёння сталі нашы сяляне, рабочыя, інтэлігенты, і

колькі спатрэбілася на гэта душэўных сіл, волі, упартасці, цвярозага розуму, ахвяр, каб на нас іншыя глядзелі як на роўных.

Летам 1944 года, пасля вызвалення Гродзеншчыны, Карпюк паступіў у Гродзенскі педінстытут, але вучыцца не змог, папрасіўся на фронт.

Быў артылерыстам-наводчыкам у складзе 750-га стралковага палка, які штурмаваў рэйхстаг. Двойчы паранены.

Потым скончыў англійскае аддзяленне Гродзенскага падінсты-тута. Працаваў на розных пасадах на Гродзеншчыне і ў Гродна. Член партыі з 1947 года. Друкуецца з 1953 года. Перакладаўся па рускую, украінскую, літоўскую, латышскую, чэшскую і польскую мовы.

Я жадаю чытачам двухтомніка новай прыемнай сустрэчы з арыгінальным талентам Аляксея Карпюка, суперажывання з героямі яго рамана і аповосцей, натурамі рамантычнымі, каларытнымі, моцнымі, праўдзівымі, стыхійнымі і вартымі павагі і пераймання.

Данута Бічэль-Загнетава